

disciplíny a za mechanismus jejího zakotvení v akademické sféře. Jak výzkumníci z Pedagogické fakulty „kotví sociálně pedagogickou teorii“, ukazuje druhá část publikace. Příspěvky se skládají z disertačních výzkumů. Prezentované výstupy se tak nacházejí v různé míře rozpracování, některé již přinášejí podrobné výsledky, jiné jsou spíše vstupem do teoretického a metodologického uvažování o problému, a stávají se tak ochutnávkami budoucích disertačních prací.

Nejčastěji autoři využívají metodu zakotvené teorie: Petr Soják ve výzkumu osobnostních kompetencí sociálních pedagogů, Michaela Blahutová při zjišťování příčin dlouhodobých pobytů dětí v ústavní péči, Eva Hartmannová v hledání příčin týrání dětí a Martin Kaleja ve výzkumu současné romské rodiny.

Poutavým tématem je i vytvoření sociálně pedagogického modelu smyslu života, do kterého se pustil Tomáš Dvořáček. Zdroji dat jsou ohniskové skupiny s lidmi, kteří se nevyrovňávají s Žádou krizí, autor analyzuje životní příběhy jedinců v aktuální krizi. Zatím byly představeny první obecné tendence informantů z ohniskových skupin. O kvalitativní výzkum se opřela i Martina Procházková v pohledu na češtinu jako nástroj integrace cizinců.

Smišený výzkum reprezentuje příspěvek Dušana Klapka o afektivních cílech kurikula v učebnicích dějepisu. Sémantické metody, které jsou jádrem výzkumu, mohou být podle autora přínosné pro sociální pedagogiku z hlediska zachycení obsahového zastoupení tématu sociálního znevýhodnění v učebnicích a z hlediska analýzy postojů žáků k těmto tématům.

Sborník otevírá některá z nosných témat pro sociální pedagogiku a prezentuje jejich uchopení v rovině výukové a výzkumné. Ve výuce je zdůrazněna osobnostní a sociální příprava budoucích sociálních pedagogů, dále přehled v oblasti sociálně patologických jevů, které může sociální pedagog „narovnávat“ nebo jim předcházet, multikulturní prostředí jako pole působnosti sociální pedagogiky a všeobecný přehled o historii disciplíny, na který se váže rozvoj kritického myšlení. Ve výzkumu si své místo našel především kvalitativní přístup. Preference této výzkumné strategie může souviset s tendencí vývoje sociálních věd, spoči-

vající v obratu k hloubkovému porozumění, může však být dána i specifiky disciplíny. Kraus přímo označuje kvalitativní přístup jako vhodný pro sociálně pedagogický výzkum. Témata řešená výzkumně reflektují rozmanitost sociální reality, kterou se sociální pedagogika zabývá. Celá publikace se stává vstupem do diskuse o aktuální podobě sociální pedagogiky a možných směrech jejího budoucího vývoje.

K. LOJDOVA

* Dušan Klapko (ed.): *Symposium sociální pedagogiky na PdF MU, Brno: Masarykova univerzita, 2008. 221 s.*

Had, který se kouše do ocasu, Výbor hispanoamerických fantastických povídek *

Hispanistka Markéta Pilátová si nedávno ve své recenzi románu Guimaraese Rosy *Burrito (Respekt 5/2009)* povzdychla, že ze současné latinskoamerické produkce se překládá málo a výběr je často nahodilý. A ejhle, nakladatelství *Host* přichází s reprezentativním výběrem hispanoamerických fantastických povídek, jejichž množství a výběr mají do mála i nahodilosti daleko. Studium fantastických povídek má v brněnském Ústavu románských jazyků a literatur dlouhou tradici, do které se výbor s názvem *Had, který se kouše do ocasu* důstojně zařadil. Výsledek projektu podpořeného Grantovou agenturou ČR přináší na jedné straně studii Evy Lukavské o historii a vývoji tohoto žánru v hispanoamerické oblasti a medailony zastoupených autorů, na straně druhé překlad padesáti pěti povídek, které vznikaly v rozmezí více než jednoho století (1858-1972). Výběr měl hned několik kritérií. Povídky jsou řazeny chronologicky, protože tak lépe vyniknou vývojové tendence žánru (od jasně inspirované romantickou literaturou francouzskou, přes boom žánru ve 40. letech minulého století, po vstřebání tradic magického realismu do podoby nové reality, jejíž je fantastično nedělitelnou součástí). Hledisko geografické bylo pominuto ve prospěch auto-

rů. Ve výboru jsou zastoupeni jak autoři v českém prostředí známí či slavní, tak autoři zcela neznámí, ale zajímaví. Stejně kritériem bylo uplatněno i ve výběru povídek. Jen několik autorů je zastoupeno více povídkami, a pokud ano, jedná se o díla, která výstižně charakterizují žánr samotný. Hledisko odborné a umělecké se zde zajímavě snoubí. Před čtenářem se jako na dlani otvírá historie menšinového žánru z literární oblasti, kterou z našeho střeoevropského kontextu máme tendenci vnímat jako exotickou a kulturně jednotnou.

Tematicky lze povídky rovněž rozdělit na několik podskupin, na něž poukazuje již úvodní studie. Motivy přízraků a způsobů smrti jsou přímo základními stavebními kameny žánru a objevují se v něm v nejrůznějších obměnách. Jednou se přízrak zjeví jako obraz dávno mrtvé milenky (*Památce Pauliny*), podruhé je jím zavražděný zjevující se vrahovi (*Dostavník*), v jedné z povídek je dokonce vypravěčem přízrak mrtvého sám (*Abych řekl pravdu*). Fantastické prvky povídek z druhé poloviny 19. století spojené s postavou ďábla (*Číslo III*) či jiných nadpřirozených bytostí evropského kulturního kontextu (*Sířena*) zajímavě kontrastují s působením temných sil původní indiánské kultury (*Chac Mool*) v „moderní“ společnosti let padesátých. Dalšími imanentními a hojně zastoupenými motivy jsou bdění a sen ve spojitosti s dnem a nocí – životem a smrtí (např. *Sto roků spánku*).

Neméně zajímavým tématem je proměna prostoru, kterou autoři pojímají velmi široce. Od dýně, která svým přebujelým růstem nakonec pohlcuje svět (*O Dýni, která zhltila vesmír*), po amatérského opraváře zapalovače, který se ve stále rozrůstajících se součástkách rozebíraného objektu rovněž ztratí (*Ulice žebřáků*).

Ono výše uvedené propojení reality a fantastična charakterizuje asi nejlépe povídka *Apoteóza učitelky*, ve které žákyně dívčí školy zabijí a společně snědí učitelku literatury, která je obtěžovala svými rozbory básní.

Knize, kterou uzavírá rozsáhlá bibliografie, nelze než popřát velké množství nadšených čtenářů z řad poučené i laické veřejnosti.

M. POUČOVÁ

* Had, který se kouše do ocasu, Výbor hispanoamerických fantastických povídek Host, Brno 2008, 470 s.

Úvodní studie a bibliografie: Eva Lukavská. Překlad: Eva Lukavská, Jan Machej, Daniel Nemrava, Markéta Riebrová, Eva Spitzová.

Josef Šmajš: Filosofie – obrat k Zemi *

Prof. PhDr. Ing. Josefa Šmajše, CSc., (1938) v šedesátých letech posluchače Vojenské akademie Antonína Zápotockého (VAAZ) v Brně, zaujala filozofie víc než vojenskotechnické disciplíny. Pronikl do ní natolik, že byl přijat – už jako vystudovaný inženýr – na katedru filozofie na VAAZ. Vystudoval přitom filozofii na brněnských filozofických fakultách.

Když se zúčastnil v roce 1978 pohřbu svého učitele filozofie na VAAZ – doc. PhDr. Vítězslava Gardavského, CSc. (který byl normalizátory z VAAZ v roce 1970 vyhozen), musel VAAZ opustit. Ujala se ho Cetlova Katedra dějin filozofie na FF. Zde se zabýval filozofií vědy a techniky a publikoval z ní ve Filosofickém časopise a jinde.

Vědu a techniku začal chápat šířeji a hlouběji – jako subkulturu v rámci kultury vůbec, jak o tom svědčí jeho spoluautorství v knize J. Cetl – S. Hubík – J. Šmajš: *Příroda a kultura* (1990). Brzy začlenil svou dosavadní filozofickou problematiku do nově koncipované ontologie – s J. Krobem: *Úvod do ontologie* (1994), prohloubeněji pak – opět s J. Krobem – v *Evoluční ontologii* (2003). Samostatně vydal: *Kultura proti přírodě* (1996), *Ohrožená kultura* (1997), *Konflikt přirozené a kulturní evoluce* (1997), *Gnozeologické implikace evoluční ontologie* (2000), *Drama evoluce. Fragment evoluční ontologie* (2000), *Filozofie psaná kurzívou. Rozhlasové ekologické eseje* (2003), *Evolutionary Ontology. Reclaiming the Value of Nature by Transforming Culture* (2008), *Potřebujeme filozofii přežít?* (2008).

Syntézou všech těchto knih je – podle J. Šmajše jen prolegomeny k této syntéze – *Filosofie – obrat k Zemi* (...). „Obratem k Zemi“ jako by navázal na amerického lesníka a filozofa A. Leopolda, který už ve třicátých letech